

* Лекція №3

Феномен любові в
контексті спадщини
мислителів Середніх віків
та Відродження

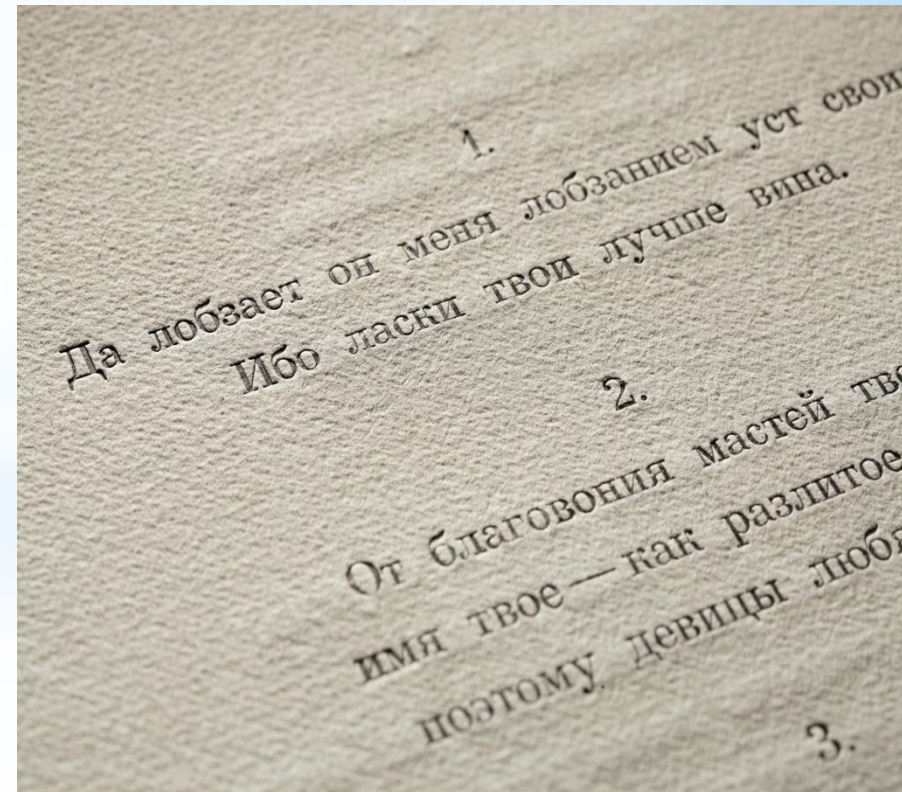
* План лекції:

- * 1. Біблія як основа розмислів про любов для середньовічних мислителів. Основні аспекти біблійного розуміння любові.
- * 2. Східнопатристична філософія любові
- * 3. Феномен любові у рефлексіях західних мислителів Середньовіччя.
- * Сенс та значення любові у творчості ренесансних філософів.

Біблійне розуміння любові. Лінгвістичний контекст

- * В біблійній книзі «Пісні Пісень» є два різні давньоєврейських слова для позначення феномену любові:
- * «1) додім (ד'דד) - це збірне поняття, яке виражає любов ще невизначену, в ситуації невизначеного пошуку; апріорний аспект любов;
- * 2) агаба (אהבה) - в грецькому перекладі Старого Заповіту передається словом, співзвучним з «агапе»; воно, як бачимо, стало характерним для розуміння біблійного розуміння любові.

* Концепт «агапе» у Септуагінті

* У тексті Септуагінті поняттям «агапе» позначається виключно будь-який різновид любові: до ближнього, до ворога, до особи протилежної статі, до Бога.

* Це можна пояснити тим, що перекладачі Біблії з єврейської на давньогрецьку вбачали в любові виключно не стільки пристрасне начало, скільки духовне, яке означили як глибинне.

* Перекладачі розглядали любов вже з теологічного боку, а з релігійної точки зору, як нам відомо, любов - це безпосередній дар Божий, а отже є саме розумним (мудрим) феноменом.

* Основні аспекти біблійного розуміння любові

- *1) *Любов довготерпить, любов милосерджує, не заздрить, любов не величається, не надимається, не поводитья нечемно, не шукає свого, не рветься до гніву, не думає лихого, не радіє з неправди, але тішиться правдою, усе зносить, вірить у все, сподівається всього, усе переносить (1 Кор 13, 4-8).*
- *2) *міцна любов - могутня як смерть (Пісня над піснями 6, 8);*
- *3) *любов - це таємниця (Еф. 5, 23)*
- *4) *любов - це труд (1 Сол. 1, 3; Євр. 6, 10)*
- *5) *любов - це особливого роду хвороба (Пісні Пісень 2, 4)*
- *6) *«любов - це виконання закону» (Рим. 13, 10)*
- *7) *любов - це шлях повернення до раю*
- *8) *любов - це дар*

* Східнопатристична філософія любові. Основні мислителі

* Східнопатристична філософія любові. Онтологічний аспект

Любов, будучи онтологічною властивістю Бога (1 Ів. 4, 8), є, на думку східнопатристичної традиції, Його даром людському роду.

* Для східної патристики любов у людському бутті постає у трьох основних аспектах - як особливе ставлення до світу, як етико-естетичне ставлення до Іншого, як мета його існування. Причому ці три вектори не суперечать одне одному, а виступають складовими його життєвої діяльності.

* Гносеологічний контекст любові: східнопатристичний контекст

- * Східні Отці Церкви відповідають неоднозначно (амбівалентно) на питання про співвідношення любові і розуму, тим самим підкреслюючи тісний взаємозв'язок і взаємозалежність їх обох: любові потрібне знання, а істинне знання неможливе без любові.
- * Схожа ситуація із проблемою пізнаваності чи непізнаваності любові: згідно східнопатристичної думки, у міжлюдських стосунках любов пізнається через справи, які ми робимо для того, кого любимо і хто нас любить, проте у відносинах Бог-людина любов ми не можемо її пізнати, а виключно пізнавати, осягати.
- * Доведено, що для східнопатристичної традиції любов має потужний та унікальний гносеологічний потенціал, і людина яка любить здатна максимально глибинно пізнавати світ, Іншого та саму себе.

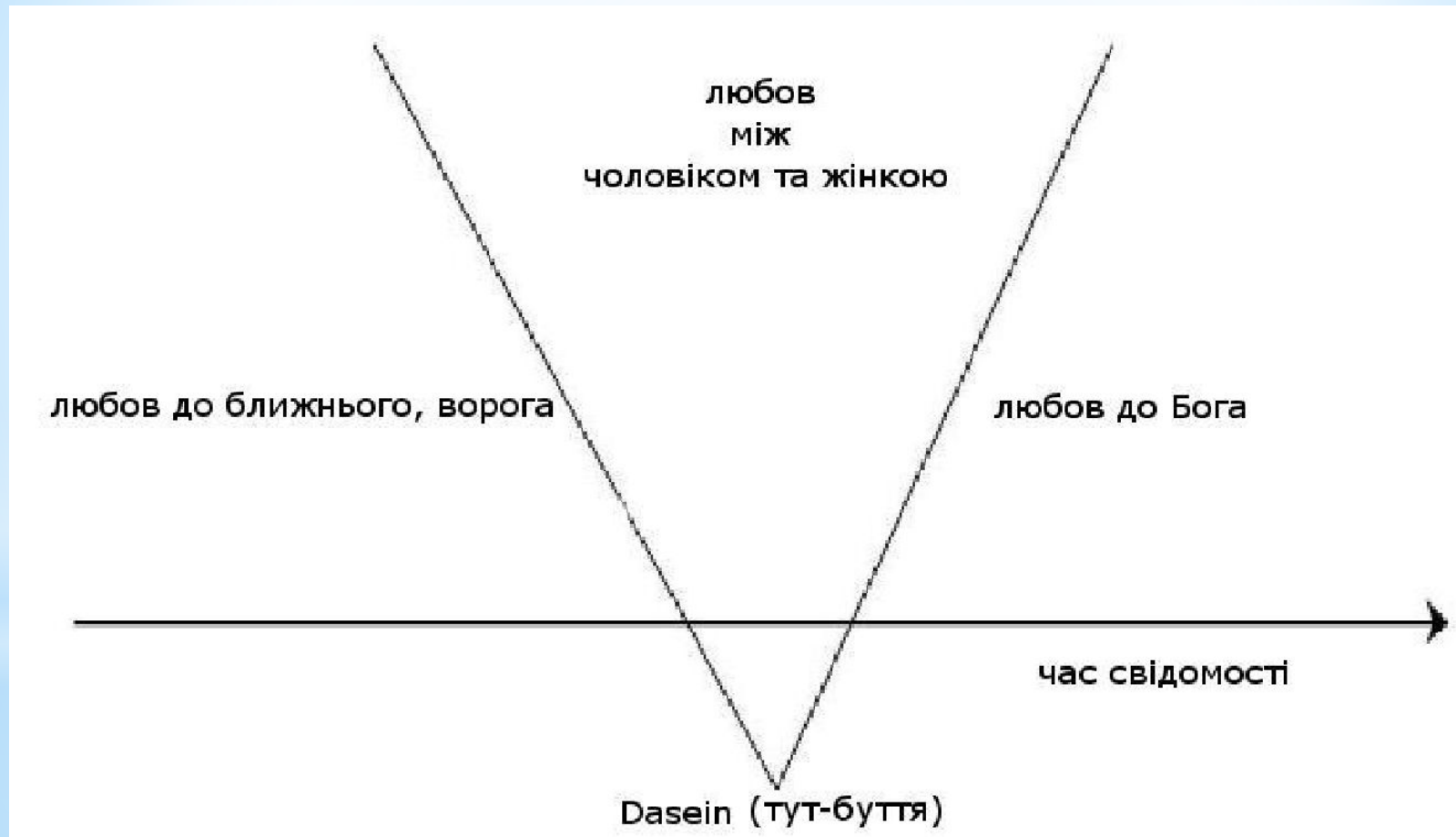
* Погляд східних Отців Церкви на суспільні різновиди людської любові

- * Феномен любові до ближнього, згідно східнопатристичної спадщини, є не просто «сухим поняттям», а цілим процесом у житті людини в результаті якого, людина може отримати обожнення. Східні Отці Церкви не ототожнюють любов до ближнього та філантропію. Адже, якщо філантропія пов'язана, в першу чергу, з допомогою особливо нужденним, усім тим, хто у злиднях, тяжких хворобах і т.п., то любов до ближнього розповсюджується на будь-яку особистість, яка зустрічається на життєвому шляху тієї чи іншої людини.
- * Любов до ворога, на думку східних Отців Церкви - це вершина людської любові, так би мовити її метафізика; саме через неї людина якнайбільш уподібнюється до Бога і в результаті цього стає обожненою. східна патристика наголошує на неототожненні потурання людині (ворогу) від самої любові, адже в основі останньої глибока віра і любов до Господа, що дозволяють прощати та сподіватися на виправлення тієї особистості, з якою ми ворогуємо у житті.

* Індивідуальні різновиди людської любові: східнопатристичний погляд

- * Любов між чоловіком та жінкою, згідно думки східних Отців Церкви - є основою не лише для любові між людьми, але й любові до Бога. Східні Отці Церкви розглядають любов між чоловіком та жінкою в структурі людського буття у двох аспектах: потяг і таїнство; причому ці площини ні в якому разі не суперечать, а взаємодоповнюють одна одну.
- * Любов до Бога, на думку східної святоотецької традиції, є кінцем шляху людини в ієрархії любові, адже є найбільш значущим різновидом любові з поміж усіх інших тому. Східна патристика також зауважує, що любові до Бога не можна навчитися ззовні, вона не виникає «на пустому місці». Лише постійна та напружена сердечна та душевна праця тієї чи іншої людини може стати для неї основою появи любові до Бога.

* Різновиди людської любові у східних Отців Церкви

*** Західна середньовічна філософія любові.
Основні мислителі.**

* Сенс любові між чоловіком та жінкою: західнопатристичний погляд

Св. Амвросій Медіоланський: «Feminis haec (prolis) sola est causa nubendi» («Для жінок потомство - це є єдина причина заміжжя»),

Августин Аврелій: «Для чого потрібна ця допомога» (чоловікові з боку дружини), - запитує він у тлумаченні на Книгу Буття і відповідає: «Здається і імовірніше, що для народження дітей».

Надруковані курсивом слова показують, що блаженний Августин далеко не був переконаний у справедливості цього вчення. Дійсно, у нього зустрічається і зовсім інше вчення про мету даної любові. Наприклад, у творі «De bono conjugali» (глави 3 і 18): він вказує на «святую дружбу» як головну мету брака³⁰. Однак пізніший схоластичне західне богослов'я за небагатьма винятками стало на точку зору першої теорії.

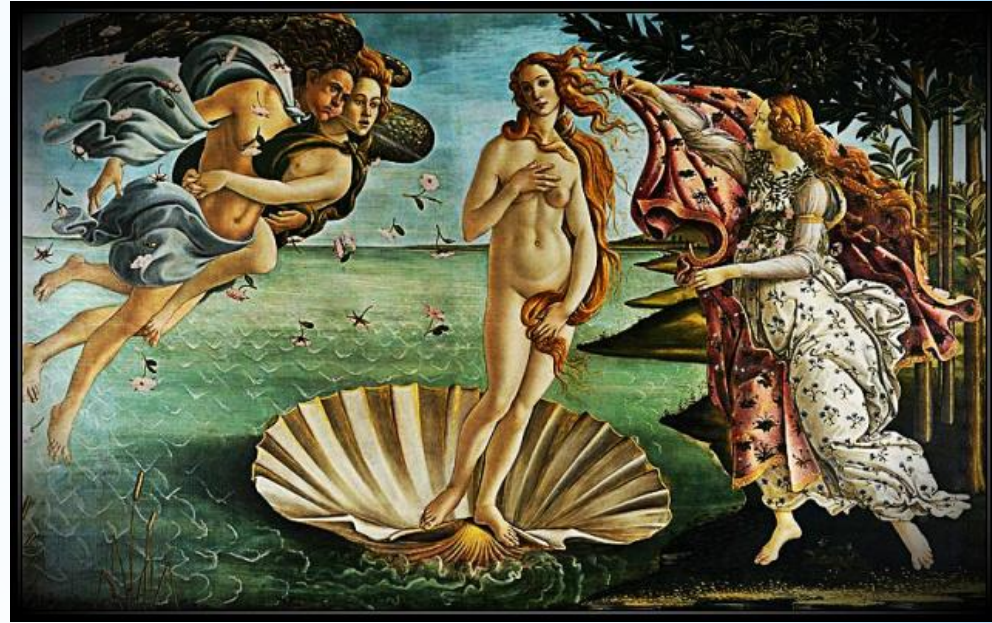
* Схоластична філософія любові. Фома Аквінський

* «Proles est essentialissimum in matrimonio» («Найбільш істотно в шлюбі - потомство»), - пише він. Правда, він знає й інші цілі шлюбу - взаємну допомогу подружжя і позбавлення від пристрасності, але ці дві мети другорядні і об'єднуються з першою. «У Святому Письмі, - міркує «ангельський доктор», - йдеться про те, що дружина повинна була з'явитися в допомогу чоловікові. Але тут зрозуміло допомогу не в іншому якому справі, як стверджують деякі, так як у всякій іншій справі чоловік міг би отримати більш сильну допомогу від іншого чоловіка, ніж від дружини, а допомога в народженні дітей

Надзвичайний авторитет, який мають обидва цих письменника Католицької церкви, зробив те, що вчення про дітородіння як головної мети шлюбу зробилося офіційним її ученієм³².

«Matrimonii finis primarius est procreatio atque educatio prolis» («Головна мета шлюбу полягає в народженні, і особливо, у вихованні дітей»), - читаємо ми в новому офіційному канонічному збірнику Римської церкви - Codex juris canonici.

***Ренесансна філософія любові.
Основні представники.**

* В добу Відродження тема любові розквітла в період загального зацікавлення до всього земного та людського, яке звільнюється з-під контролю церкви. Любов повертає собі статус життєвої філософської категорії, яку вона мала в античності (а саме у Емпедокла і Платона) і який в середньовічну добу був замінений на релігійно-християнську.

